

روزگار و روزگار
روزگار و روزگار
روزگار و روزگار

فاطمه حسینی

فهرست

۹	مقدمه
۱۱	۱. روایت
۱۱	۱-۱. تعریف روایت
۱۲	۲-۱. کاربردهای روایت
۱۳	۳-۱. ویژگی‌های روایت
۱۴	۴-۱. روایت‌شناسی
۷۱	۲. مرگ
۷۳	۱-۲. مرگ در اندیشه شرق
۷۹	۲-۲. مرگ در اندیشه غرب
۸۶	۳-۲. مرگ از نگاه روان‌شناسی
۹۱	۴-۲. جنگ و مرگ
۹۴	۵-۲. مرگ در ادبیات
۱۱۷	۳. رمان
۱۱۷	۱-۳. پیدایش رمان در غرب
۱۱۸	۲-۳. انواع رمان

۱۲۰	۳-۳. پیدایش رمان در ایران
۱۴۹	۴. جنگ
۱۵۰	۴-۱. ادبیات جنگ
۱۵۶	۴-۲. ادبیات داستانی جنگ
۱۸۳	۵. مرگ در رمان‌های ایرانی
۱۸۳	۵-۱. زمین سوخته
۲۰۳	۵-۲. نخل‌های بی‌سر
۲۱۹	۵-۳. باغ بلور
۲۳۵	۵-۴. ترکه‌های درخت آلبالو
۲۵۴	۵-۵. عشق سال‌های جنگ
۲۷۰	۵-۶. ریشه در عمق
۲۸۰	۵-۷. زم‌مدار
۲۹۴	۵-۸. ارمیا
۳۰۹	۵-۹. گنجشک‌ها بهشت را می‌فهمند
۳۲۴	۵-۱۰. سفر به گرای ۲۷۰ در جنگ
۳۳۸	۵-۱۱. برخورد
۳۴۸	۵-۱۲. مهمان مهتاب
۳۶۱	۵-۱۳. هلال پنهان
۳۷۵	۵-۱۴. نخل‌ها و آدم‌ها
۳۹۳	۵-۱۵. راه خانه‌ات را به من نشان بده
۴۰۲	۵-۱۶. عریان در برابر باد
۴۱۸	۵-۱۷. پل معلق
۴۳۱	۵-۱۸. شطرنج با ماشین قیامت
۴۴۵	۵-۱۹. پرسیه در خاک غریبه

۴۵۹	۲۰-۵. سرریزون
۴۷۵	۶. روایت مرگ در رمان‌های ایرانی
۴۷۵	۶-۱. زمان روایی در رمان‌های ایرانی
۴۸۰	۶-۲. الگوی کنشی
۴۸۵	۷. مرگ در رمان‌های جنگ فرانسه
۴۸۵	۷-۱. رمان‌های جنگ جهانی اول
۵۲۵	۷-۲. رمان‌های جنگ جهانی دوم
۶۰۱	۸. روایت مرگ در رمان‌های جنگ فرانسه
۶۰۱	۸-۱. انسان دایم
۶۰۳	۸-۲. وجه
۶۰۴	۸-۳. لحن
۶۰۵	۸-۴. الگوی کنشی
۶۰۷	۹. مقایسه روایت مرگ در رمان‌های ایران و فرانسه
۶۰۷	۹-۱. زمان روایی
۶۱۰	۹-۲. وجه
۶۱۱	۹-۳. لحن
۶۱۴	۹-۴. مقایسه الگوی کنشی
۶۱۷	۱۰. نتیجه‌گیری
۶۱۹	منابع

مقدمه

جنگ پدیده‌ای است که از دیرباز با انسان همراه بوده و مانند دیگر مسائل انسانی، در ادبیات نیز جلوه‌هایی گوناگون داشته است. در قرن‌های اخیر، وقوع جنگ‌های بزرگ، به‌ویژه جنگ‌های جهانی اول و دوم، موجب شد تا ادبیات، به‌خصوص رمان که حاصل دوران جدید بود، به این پدیده اهمیت بیشتری بدهد.

یکی از مسائل مهمی که در هر جنگی وجود دارد، دیده‌مرگ است. ادبیات سرزمین‌های مختلف، با توجه به پیشینه فرهنگی‌شان، این موضوع را به شکل‌های گوناگونی منعکس کرده‌اند. با توجه به پیشینه اعتقادی و ادبیات ایران، این مسئله به شکل شهادت ترسیم می‌شود و در ادبیات جدید کشوری غرب تصویری متفی دارد.

رمان شکل تازه‌ای از انواع ادبی است که در نتیجه تحولات فرهنگی و اجتماعی غرب پدید آمد. در آستانه انقلاب مشروطه و تحت تأثیر نهضت ترجمه، این پدیده به ایران نیز راه یافت. در این دوره، به دلیل آشنایی ایرانیان با زبان فرانسه، بیشتر آثار از این زبان ترجمه می‌شد.

پس از شروع جنگ هشت‌ساله ایران و عراق، ادبیات جنگ در کشور ما نیز به

شکل جدی رواج یافت. رمان جنگ یکی از گونه‌های مهم این جریان ادبی بود که جنگ و جلوه‌های مختلف آن، همچون شهادت شخصیت‌ها، هسته اصلی آن را تشکیل می‌داد.

با توجه به اینکه فرانسه و ایران تحت تأثیر حمله مهاجم به دفاع پرداخته‌اند، در این پژوهش تلاش می‌کنیم رمان جنگ این دو کشور را مقایسه کنیم. از آنجا که مسئله مرگ جدی‌ترین نتیجه جنگ است، برآنیم تا جلوه‌های گوناگون این موضوع را در رمان‌های جنگ ایران و فرانسه بررسی کنیم. برای مقایسه محتوایی این مقوله، از نظریه آلن گوری و سسی گریماس و برای مقایسه فرم ادبی موضوع، از نظریه روایی ژرار ژنت بهره خواهیم برد.

این پژوهش با تکیه بر رمان‌های ترجمه‌شده فرانسه، که مربوط به دو جنگ جهانی‌اند، و نیز تعدادی از رمان‌های جنگ ایران (تا پایان سال ۱۳۹۰) که در جلب نظر منتقدان موفق تر بوده‌اند، انجام شده است. گفتنی است، به دلیل تعدد نمونه‌ها و مشابهت آن‌ها در برخی موارد، از این همه نمونه‌ها اجتناب شده است. در پایان، از پژوهش‌گزارچمنند جناب آقای علیرضا کمری، که طی این پژوهش از راهنمایی‌های سودمند ایشان بهره بردیم، قدردانی می‌نمایم.